

Аврупо ва Евразия

Дастгирии ҳуқуқи башар ва демократия: Гузориши ИМА, солҳои 2005-2006

Таҳияшуда аз ҷониби Дафтари демократия, ҳуқуқи башар ва кор

«Озодии ассоциатсияҳо ва тазоҳуроти сулҳомез озодиҳои бунёдӣ ба шумор мераванд, ки аҳамияти бузург барои ҷараёни иттилоот, идеяҳо ва ақидаҳо дар ҷомеаи демократӣ доранд».

- *Сӯҳробҷон Исмоилов, роҳбар, шӯъбаи «Эзгулик» Анҷумани ҳуқуқи башари Ӯзбекистон*

Дар Европа ва Евразия

Дар Аврупо ва Евразия дар соли 2005 пешрафтҳои мусбат дар соҳаи эҷоди ҷомеаи демократӣ вобаста ба ҳуқуқи башар ва волоияти (хокимияти) қонун дар байзе соҳаҳо ва тамоюлҳои ноумедкунанда дар соҳаҳои дигар дида мешавад. Шояд аз ҳама ҳайратовар табдили драматикии ҳукумат дар Қирғизистон дар мавсими баҳор буд. Ба ҳар ҳол, дар баҳор ҳамчунин қатлу қуштор дар Андиҷони Ӯзбекистони ҳамсоя ва дар натиҷа саркӯбии шоҳидон, оилаҳои онҳо ва фаъолоне, ки ҳукумат хост ба ин ҳодисаҳои саркӯшбушуда ҷалб намояд, воқеъ шуд. Тамоюли дигари ноумедкунанда дар ин сол вайроншавии давомдори принсипҳои демократӣ ва ҳуқуқи башар дар дигар қисматҳои Осиёи Марказӣ, ҳамчуни Белорус ва Русия буд. Ба ҳар ҳол, матбуоти мустакил, озодии баён ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар ҳамаи ҷои минтақа аз ҷумла дар Балкан ва Украина паҳн шуд. Иёлоти Муттаҳида дастгирии қавии ҳудро барои демократия ва ҳуқуқи башар дар минтақа дар соли 2005 аз тарики воситаҳои гуногун идома дод. Вай ба таври дипломатӣ ҳукуматҳои минтақаро бар асоси дучониба ҳамчун муттаҳидони демократӣ ва ҳам аз тарики форумҳои чандҷониба ҷалб намуд.

Масъулони Иёлоти Муттаҳида дар сатҳҳои олӣ мунтазам аз роҳбарон дар саросари Аврупо ва Евразия даъват карданд, ки ҳуқуки башар ва озодиҳои бунёдии шаҳрвандони худро химоя кунанд, ба таври демократӣ идора кунанд ва интихоботи озод ва одилона барпо намоянд. Иёлоти Муттаҳида ҳамчунин аз доираи васеъи воситаҳои кумакӣ аз ҷумла тренинг, кумаки техникий ва қонунӣ, грантҳо, мубодилаҳо ва аз ҷумла назорати мурофиаҳои судӣ ва интихобот истифода кард. Созмони амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо бозидани нақши ҳалкунандаро дар пешбурди демократия ва эҳтироми ҳуқуки башар идома медиҳад. Дар тӯли соли 2005 Иёлоти Муттаҳида барои ҳимояи арзишҳои асосии САҲА дар Гузориши Ҳелсинки, мувофиқатномаҳои марбута ва ҳудидораи фаъолиятҳои пешбурди демократия ба монанди қӯшишҳои назорати интихобот корҳои зиёдеро анҷом дод.

Иёлоти Муттаҳида кумаки устувори худро барои институтҳо ва ҷараёнҳои демократӣ дар минтақа аз ҷумла интихоботи озод ва одилона идома медиҳад. Ин дастгирӣ аз тариқи ҳамкориҳои дучониба ва ҷандҷонибаи дипломатӣ бо шарикони байналмилаӣ монанди САҲА ва Иттиҳоди Аврупо аз ҷумла барномаҳои бетарафи кумакӣ таъмин мешавад. Ин қӯшишҳо ба интихоботи асосӣ дар Албания, Озарбойҷон, Македония, Молдова, Қирғизистон ва Тоҷикистон дар соли 2005 ва пешбарии интихоботи демократӣ дар Беларусия ва Украина дар соли 2006 равона шуда буданд. Масъулони баландмартабаи ИМА аз ин ҳукуматҳо дарҳост карданд, то интихоботе барпо намоянд, ки бо меъёрҳои САҲА мувофиқ бошад. Дар ҳамаи ин ҳолатҳо дипломатия ва кумаки ИМА ҷараёнҳои интихоботии демократиро ва на номзади маҳусро дастгирӣ кардааст. Кумаки ИМА ба пешбурди имконияҳои интихоби интихобкунанда, маърифати овоздихӣ ва тавсияи шаффофияти ҷараёнҳои интихоботӣ равона шуда буд. Ин кумак дастгирӣ ислоҳоти интихоботӣ, мониторинги дастрасии матбуот ва пахши воеии воеаҳо, мубоҳисаҳои номзадҳои миллӣ, маърифати

овоздихӣ, назорати дохилӣ ва байналмилалӣ, пурсишнома пас овоздихӣ, тренинги бетарафонаи ҳизбҳои сиёсӣ бо таъкиди ташвики иштироки гурӯҳҳои ба таври нόкофӣ муаррифишуда аз ҷумла занон ва ҷавонон дар ҷараёни сиёсиро дар бар мегирад. Ғайр аз ин, Иёлоти Муттаҳида ба таъмини дастгирии ғуногуни дипломатӣ ва барномавӣ барои идоракунии демократӣ аз ҷумла кумак ба ҳукumatҳо ва парламентҳои маҳаллӣ ҷиҳати кумак ба шаффофиат, ҳисоботдихӣ, десентрализатсия ва кӯшишҳои зидди коррупсионӣ идома дод.

Демократия ин танҳо интихоботи инъикоскунандай иродай мардум нест, он ҳамчунин ҷомеаи шаҳрвандии фаъолро дар назар дорад. Иёлоти Муттаҳида ҳамон аз ҳукumatҳои минтақа талаб мекунад, ки ба озодии бунёдии баён, муттаҳидшавӣ дар ягон ташкилот, гирдиҳамоӣ барои мусоидат кардан ба эҷоди ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамчун асоси демократия эҳтиром гузоранд. Дар соли гузашта баъзе маҳдудиятҳо дар роҳи ҷомеаи шаҳрвандӣ ва таҳдидҳо ба СФҲ дар қисматҳои ғуногуни Евразия дидар шуд. Бисёре аз ҳукumatҳо дар минтақа ва ба истилоҳ «инқилобҳои рангӣ» дар Гурҷистон, Украина ва Қирғизистон – одамон дар ин кишварҳо бар зидди қаллобиҳои интихоботӣ ва режимҳои коррупсионӣ ба фоидай ҳукumatҳои аз ҷониби ҳалқ интихобшуда сухан гуфтанд, ҳамчун натиҷаи кори СФҲ-ҳои аз ҷониби ҳукumatҳои хориҷӣ маблағгузоришаанд ва ё иҷроқунандай супориши онҳо медонанд. Дар посух баъзе ҳукumatҳо монанди Русия, Қазоқистон, Ӯзбекистон ва Белорус дарачаҳои ғуногуни маҳдудиятҳоро ба СФҲ махсусан ба маблағгузории хориҷӣ, оппозитсияи сиёсӣ ва дигарандешӣ гузаштаанд. Иёлоти Муттаҳида кумакҳои худро барои тақвияти ҷомеаи шаҳрвандии демократӣ ва рушди зарфияти СФҲ-ҳо барои таблиғи таъсирбахш, назорати ҳукumatӣ ва ҳимояи ҳуқуқи башар ва озодиҳои бунёдӣ идома дод.

Кӯмакҳои Иёлоти Муттаҳида ба СФҲ-ҳо шаффофт ва мутобики принсипҳои САҲА ва меъёрҳои байналмилалӣ мебошанд. Иёлоти Муттаҳида ба СФҲ-ҳое дастгирӣ ва кумаки техникӣ мекунад, ки барои

химояи хуқуқи башар, озодии баён ва матбуот, назорати интихобот кор мекунанд, ҳамчун саги посбон аз болои амалҳои ҳукумат назорат мекунанд, ба шаҳрвандон ва фирориён хидматҳои ҳаётӣ мерасонанд.

Асоси дигари кумакҳои демократӣ ва хуқуқи башари ИМА дар минтақа ин дастгирии ВАО-и устувор ва мустақил мебошад, ки ақидаҳои рангоранг ва иттилооти воқеиро барои шаҳрвандон пешниҳод мекунанд. Аз тариқи барномаҳои аз ҷониби ИМА маблағгузоришаванда тренингҳо ва мубодилаҳои сафарӣ барои ҳабарнигорон, кумак ба матбуоти мустақили чопӣ ва аз мавҷ пахшишаванда барои эҷоди тавонмандиҳо ва устуворӣ, кумак барои беҳсозии ҷорҷӯби қонунӣ ҷиҳати матбуот, кумаки қонунӣ барои маҳсулоти матбуотӣ, дастрасии васеъ ба иттилооти воқеӣ аз тариқи Интернет таъмин мегардад. Ҳодисаҳои Қирғизистон дар соли 2005 марказияти озодии матбуот дар ташвики ҷомеаҳои демократӣ, маҳсусан нақши назарраси матбуоти чопии аз тариқи ИМА маблағгузоришавандаро ҳангоми дигаргунии демократӣ нишон медиҳад. Дар Молдова Иёлоти Муттаҳида натиҷаҳои лоихаи мониторинги матбуоти мустақили аз ҷониби ИМА маблағгузоришавандаро барои ташвиқ кардани ҳукумати Молдова ҷиҳати додани дастрасии баробари матбуотий ва инъикоси омодагӣ ба интихоботи парламентии моҳи марта соли 2005 бомуваффақият истифода намуд.

Пешбурди волоияти қонун ва хуқуқи башар аз ҷумла озодии динӣ ҳамчунон үнсури асосии кӯшишҳои ИМА дар минтақа бокӣ мемонад. ИМА ба дастгирии мудофиони хуқуқи башар идома медиҳад ва ислоҳот ва мустақилияти ҳуқуқиро таблиғ менамояд. ИМА ҳам ба таври дучониба ва ҳам аз тариқи САҲА ба фаъолони ҳуқуқи башар ва CFX-ҳо дастгирӣ ва тренингро дар саросари минтақа барои эҷоди зарфиятҳои ташкилий таъмин намуда, ба таблиғи волоияти қонун мусоидат мекунад. Масъулони ИМА ба мудофиони ҳуқуқи башар ва демократия дастгирии моддӣ ва маънавӣ расониданд ва дар ҳолатҳои

иҷозатдодашуда дар мурофиаҳои судӣ ширкат карда, аз бисёре аз зиндонҳо боздид карданд. ИМА ҳамчунин ба ҳайати шаҳсии макомоти ҳифзи ҳуқуқ ва низомӣ барои ҳимояи ҳуқуқи башар аз ҷумла озодӣ аз шиканча тренинг гузарониданд.

ИМА ба сухан гуфтан, бар зидди хилофкориҳо аз ҷумла ҳолатҳои инфириодии хилофкорӣ ва ҳимояи фаврии ҳуқуқи башар ва волоияти қонун, дар ҳар кучо ки чунин таҳдид мавҷуд бошад, ба шумули муттаҳидони мо дар Русия, Узбекистон, Қазокистон ва Озарбойҷон идома медиҳад. ИМА даъватҳои байналмилалиро барои таҳқики мустақилонаи байналмилалӣ пиромуни ҳодисаҳои Андичон роҳбарӣ кард. Дар Кумитаи севуми Ассамблеяи генералии СММ, Иёлоти Муттаҳида резолютсияи Иттиҳоди Аврупоро дар мавриди Ӯзбекистон ва масоили вобаста ба Андичон ва дар робита бо Иттиҳоди Аврупо ва ҷанд кишвари дигар, ки қарори бомуваффақ бароварданд ва ҳукумати Туркманистонро маҳкум намуда, аз он дархост карданд, ки мавридҳои вайронкории ҳуқуқи башарро ҳал намояд. Дар апрели 2005 Комиссияи ҳуқуқи башари СММ якҷоя бо ИМА резолютсияи бомуваффақиятро дар бораи амалҳои ҳукумати Белорус вобаста ба як қатор масъалаҳои ҳуқуқи башар сарпарастӣ карданд.

Ҳамон гуна ки Котиби давлатии ИМА ба такрор гуфт, ИМА ба пешбуруди демократия ва ҳуқуқи башар ба манфиати амниятий созишкорӣ намекунад. Дар ҷоъеъ, Иёлоти Муттаҳида меҳвари оромӣ, шукуфой ва амониро дар ҷомеаҳои устувори демократӣ нигоҳ медорад, ки он ҳуқуқи башар, волоияти қонун ва озодиҳои бунёдиро эҳтиром менамояд.

Тоҷикистон

Нишондодҳои ҳуқуқи башари ҳукумати Тоҷикистон бисёр пастанд. Тоҷикистон давлати авторитарӣ аст; президент Эмомалӣ Раҳмонов ва доираҳои дохилии пайравони вафодори ў ҳаёти сиёсиро дар зери нуфузи худ нигоҳ медоранд. Кишвар дорои конститутсия ва системаи

амалқунандаи бисёрхизбии сиёсӣ аст, vale дар амал пешрафти демократӣ бисёр суст буд. Ҳарчанд ҳукумат имсол ду хизби нави сиёсии тарафдори ҳукуматро сабти ном кард, он ҳамоно сабти хизбҳои сиёсии муҳолифро идома медиҳад. Шоҳай иҷроии ҳукумат ҳамоно ба системаи ҳукукӣ фишор меоварад ва бар шоҳай қонунгузор бартарӣ дорад. Коррупсия ҳамоно ислоҳоти демократӣ ва иҷтимоиро вайрон мекунад. Ҳукумат ҳамоно ба маҳдуд кардани ҷомеаи шаҳрвандӣ, додани виза ва сабти якчанд созмони ғайриҳукуматии байнамилалӣ ва маҳаллии демократия ва ҳукуки башарро идома дод. Ҳукумат сабти матуботи мустақилро инкор кард, ба он таҳдид намуд ва мавриди сензура қарор дод. Дар ин ҷо гузоришҳое дар бораи шиканча, вайронкорӣ ва маблағситонӣ аз ҷониби қувваҳои амниятӣ, ки бечазо амал мекарданд, шароитҳои дағали зиндонҳо, маҳдудиятҳо ба озодии динӣ, зӯроварӣ ва дискриминатсия бар зидди занон, кори маҷбурии кӯдакон мавҷуд буданд. Қоҷоқи одамон ҳамоно як масъала аст, vale ҳукуматҳо дар ин соҳа баъзе беҳбудиҳо анҷом додааст.

Стратегияи ИМА оид ба демократия ва ҳукуки башар ҳамоно ба тақвияти рушди мусбат ва ҷалб соҳтани ҳукумат, ҷомеаи байнамилалӣ ва ҷомеаи Тоҷикистон барои пешрафт ба сӯи демократия ва эҳтироми ҳукуки башар ҷиҳати кафолати идомаи субот равона шудааст. ИМА шарикони боэътиимодро дар байни созмонҳои ғайриҳукуматӣ, баҳшҳои ҳукуматӣ ва ҳусусӣ муайян кардааст ва робитаи мунтазам ва наздиқро бо қишварҳо ва созмонҳои ҳамфикри ҷалбшуда дар мониторинги ҳукуки башар ва вазъияти демократӣ нигоҳ медорад.

Кӯшишҳои ИМА барои пешбурди демократия ба таври васеъ ба интихоботи парламентии моҳи феврали соли 2005 ва интихоботи дар пешистодаи президентӣ дар моҳи ноябри соли 2006 равона шудаанд. Масъулони сафорат ба таври мунтазам бо масъулони интихоботӣ ва ҳамчунин дигар миссияҳои дипломатӣ ва байнамилалӣ барои таъқид кардан ба зарурати интихоботи озод ва одилона, эҷоди тавонмандии мониторинги интихобот ва ҳамоҳангии фаъолиятҳо мулоқот карданд.

Пеш аз интихоботи мохи феврал созмонҳои аз ҷониби ИМА маблағгузоришаванда тренингҳои омӯзиши тартиботӣ ва аҳлоқ барои аъзои комиссияҳои участкавии интихобот ташкил намуданд. ИМА таҳияи роҳнамоҳои шаҳрвандӣ ва интихоботӣ ва китобҳои дарсиро барои марказҳои заҳиравии CFX ва мактабҳо дастгирӣ намуд. Мохи октябрин соли 2005 Котиби давлатӣ ва дигар масъулони баландмартаҳаи ИМА дар пушти мизи мудаввӣ бо роҳбарони ҳизбҳои сиёсӣ фазои сиёсиро баррасӣ карда, онҳоро ташвиқ намуд, то ислоҳоти демократиро идома диханд ва ақидаи худро иброз доранд. Котиби давлатӣ роҳбарони ҳизбҳои сиёсиро қонеъ соҳт, ки ИМА барои эҷоди чомеани демократӣ бо онҳо кор ҳӯҳад кард.

Барои пешбуруди чандандеҳии сиёсии воқеӣ ва инкишофи системаи бисёрҳизбии Тоҷикистон ИМА барои роҳбарони ҳизбҳо ҷиҳати эҷоди доираҳои қавии интихобкунандагон бо пешниҳоди занон ва узвияти ҷавонон ва муносибати хуби матбуотӣ ва ҷамъиятӣ тренинг гузаронид. ИМА як қатор мизҳои мудавварро барои аъзои парламент сарпарастӣ намуд, ки ҳизбҳои сиёсиро гирди ҳам овард ва мулокоти онҳо бо шаҳрвандон дар толорҳои шаҳр аз тариқи телевизион нишон дода шуд. Аз тариқи шарикони созмонҳои ғайрихукуматии маҳаллӣ ИМА дар миёни шаҳрвандон ва сиёсатмадорони маҳаллӣ диалог барқарор кард, ҷавонон ва оммаи мардумро барои иштирок дар интихоботи президентии соли 2006 басиҷ кард ва интихоботи озод ва одилонаро ташвиқ намуд. ИМА CFX-ро барои тақвияти ҳизбҳои сиёсии қайдшуда пеш аз интихоботи парламентии мохи феврали 2005 маблағгузорӣ намуд ва ҳамчунин дар ташаккули ҳизб пас аз интихобот аз тариқи семинар ва машваратҳо барои ташкилкунандагони ҳизбии нохия ва ҳизбҳои онҳо саҳм гирифт. Ин CFX бо занон аз ҳизбҳои сиёсӣ, CFX-ҳои маҳаллӣ, ҳукумат ва матбуот ҷиҳати машварат додан ба онҳо дар бораи тавсияи иштироки сиёсии занон кор бурд.

Иёлоти Муттаҳида фаъолона бо шарикони ҳамфирӯзӣ ва CFX-ҳои иҷроқунанда дар бобати заминагузорӣ ба интихоботии президентии

озод, одилона ва шаффоф дар мөхи ноябри соли 2006 ҳамкорӣ мекунад. ИМА бештар ба беҳсозии озодии воситаҳои ахбор ва дастрасӣ ба иттилоот таваҷҷуҳи худро равона мекунад, зоро ҳукумат сабти якчанд созмони мустакили воситаи ахбор ва стансияҳои пахшро инкор кард. Журналистони ҳукуматро танқидкарда бо таҳдид ва айбдоркуниҳои конунӣ рӯбарӯ шуданд. Масъулони ИМА ба таври расмӣ ва ҳусусӣ ба озодии васеътари воситаҳои ахбор, дастрасии беҳтар ба воситаҳои мустакили ахбор ва озодии сухан таъкид карданд? ИМА созмонҳои ғайриҳукуматии шарикро барои инкишофи тавоноии воситаҳои мустакили ахбор ва тақвияти қобилиятҳои маҳаллии матбуот барои ташаккули журнализми дуруст ва масъул дастирий менамояд. Барномаҳои аз ҷониби ИМА сарпарастишаванда ба журналистон тренинг гузаронида, чопи ахбор ва мубоҳисаву конфронсхоро дастирий намуд. Дар натиҷа, бисёр мақолаҳо оид ба ҳуқуқи башар ба чоп расиданд. Барои таҷлили Рӯзи озодии матбуоти ҷаҳон ИМА ба CFX-и маҳаллӣ кумак кард, ки конфронс ҳуқуқи башар баргузор қунанд ва мусобика барои ҳабарнигорони тоҷикро пуштибонӣ намуд.

Бо маблағҳои ИМА CFX-ҳои маҳаллӣ ва байнамилалӣ панҷ стансияи радиоӣ дар ҷойҳое, ки ба матбуот камтар дастрасӣ доштанд, ташкил карда шуд. CFX-ҳо ба ташкил ва омӯзиши ҳайати кормандон кумак ҳоҳад кард. Стансияҳои радио навигариҳоро озодона ба воситаҳои мустакил ва давлатӣ барои пахш ҳабарҳоро тақсим ҳоҳад кард. Иёлоти Муттаҳида ҳамчунин «Набзи зиндагӣ»-ро маблағгузорӣ кард, ки танҳо барномаи тоҷикзабон барои ҷамъоварии иттилоот аз тамоми минтақаҳо ва пахши он ба гирандагон то як миллион аст.

Чун ҳукумат ба таври паҳншуда CFX-ҳо ва шарикони маҳаллии онҳоро мавриди ҳадаф қарор медиҳад, масъулони ИМА ба таври мунтазам бо намояндагони ҷомеа вомехурад ва аз ҳукумат исрор мекунад: ки бо онҳо одилона муносибат намояд. Масъулони ИМА ҳамаи шарикони иҷроқунанда ва грантгиронро ба он ташвиқ мекунад, ки дар ҳолатҳои

бо ҳар баҳона бастани CFX ё таҳдид кардан ба онҳо шаффоф бокӣ монанд.

ИМА ҳукуки CFX-ро ҳимоя кард ва ба CFX-ҳо дар мавриди афзоиши проблемаҳо ва фишор аз ҷониби ҳукумат кумак кард ва ба ҷараёнҳои бештар шаффофи виза ва бақайдгирӣ мусоидат намуд. Дар соли 2005 сафорат нахустин мизи мудаввари CFX-ро ташкил намуд ва масъулони ҳукумат, донорҳо ва ҷомеаи CFX-ро барои баррасии масъалаҳои бақайдгирӣ ва виза дар як ҷо ҷамъ овард. Мизи мудаввар диалоги бисёри заруриро байни ҳукумат ва ҷомеаи шаҳрвандӣ баргузор намуд. ИМА ҳафт маркази дастгирии ҷомеаи шаҳрвандиро маблағузорӣ намуд, ки дар натиҷа тренинг, дастгирии техникӣ, захираҳои иттилооотӣ ва хидматҳои қасбӣ ба CFX ва иттиҳодияҳои ҷамъиятий таъмин карда шуд. ИМА ҳамчунин барои инишифии ҳамаҷонибаи ҷорҷӯби ҳукукӣ ва молиявӣ кумак пешниҳод намуд, ки баҳши CFX-ро дастгирӣ ва таквият ҳоҳад дод.

Барои дастгирии ҳукуки башар ва волоияти қонун ИМА бо CFX-ҳои шарик барои омӯзиши ҳукуқдонҳо дар соҳаи қонуни ҳукуки башар кор кард ва марказҳои ҳукукии иттилооотӣ дар саросари Тоҷикистон ташкил намуд. CFX-и аз ҷониби ИМА маблағузоришаандаро ба амалисозии Шабакаи ҳимояи ҳукуки шаҳрвандон дар водии Фарғона идома дод. Ин шабака адвокатҳо ва ҳукуқдонҳоро омӯзиш дод ва маъракаи ҳимоятиро дар бораи ҳуҳуки шаҳрвандон аз ҷумла ҳукуки башр пеш бурд. Ин шабака ҳамчунин волоияти қонунро пеш бурда, ба мардум ҳукукҳои қонунии онҳоро омӯзиш дод.

ИМА нигарониҳои ҳудро дар бораи вайронкунии ҳукуки башар ва набудани ҷараёни муносиб иброз намуд. ИМА ба ҷараёни муносиб ва эҳтиром ҳукуки башари Муҳаммадрӯзӣ Исқандаров – раиси Ҳизби демократи Тоҷикистон изҳор кард: ки соли 2005 ба 23 сол зиндан бо айбҳои гуногун маҳкум шуд. Исқандаров чунин меҳисобид, ки айборкуниҳо бесос (қалбакӣ) буданд ва ангезаҳои сиёсӣ доштанд. ИМА ба таври қавӣ бар зидди ҷараёни боздошт ва интиқоли

Искандаров аз Русия, боздошти тӯлонии вай, шиканчай эҳтимолӣ ва дастрасии маҳдуд ба мурофиаи вай эътиroz кард.

ИМА бо вазоратҳои ҳифзи ҳуқук ва амният ҳимояти қонун ва афсарони низомӣ муқаррароти ҳуқуқи башарро омӯзиш дод. Дар натиҷаи талошҳои ИМА ва дигар кӯшишҳои байнамилалӣ ҳукумат курси дурӯзаи салоҳиятнок оид ба ҳуқуқи башар барои ҳамаи ниҳодҳои машғул ба ҳифзи ҳуқук баргузор намуд. Сафорат тренинги кормандони маҳаллӣ ва федералии ҳукуматро дар Тоҷикистон ва хориҷ барои ҷорӣ кардани амалияҳои бехтари идоракунӣ сарпаратӣ намуд.

Сафорат мунтазам дар мачлисҳои Гурӯҳи мавзӯии ҳуқуқи башар бо созмонҳои байнамилалии вобаста ба ҳуқуқи башар иштирок кард ва вайронкориҳо ва пешрафтҳои ҳуқуқи башарро назорат карда: гузориш дод. Дар соли 2005 CFX-и аз ҷониби ИМА маблағгузоришаванд барномаero барои дастгирӣ ва тақвияти кори ҳомиёни ҳуқуқи башар ҷиҳати ҳимоя ва пешбуруди ҳуқуқи башар ба роҳ монд. Ин барнома ба озодии воситаҳои ахбор ва ташвики ҳамкорӣ байни созмонҳои ҳуқуқи башар ҳам дар сатҳи маҳаллӣ ва ҳам дар сатҳи минтақавӣ равона шудааст.

Ҳарчанд қонуни Тоҷикистон ба занон ҳамон ҳуқуқҳоеро медиҳад, ки ба мардон, вале бисёр занон ҳуқуқи худро намедонанд ва ба ҳукуквайронкунӣ ва озор дучор мешаванд. Аз тариқи шарикони маҳаллӣ сафорат барномаҳоеро барои омӯзиш ва дастгирии занон ҳам дар муҳити шаҳр ва ҳам дехот маблағгузорӣ кард ва барои баланд бардоштани мақоми онҳо аз тариқи омӯзиш дар бораи имкониятҳои микрофинанс, иқтисоди бозорӣ ва ҳуқуқҳои қонунӣ кумак кард. ИМА огоҳии одамонро дар бораи озори хонаводагӣ ва занушавҳарӣ аз тариқи CFX-ҳои шарик баланд бардошт ва лоихаеро барои омӯзиши

журналистони зан чихати гузориш додан дар бораи масъалаҳои занон дастгирӣ намуд.

Марказҳои химояи ҳуқуқи занон дар Душанбе ва Хуҷанд, ки аз ҷониби ИМА маблағгузорӣ мешаванд, ҳуқуқдонҳо ва донишҷӯёни ҳуқуқдонро барои тақвияти занон чихати химояи ҳуқуқи қонунии онҳо муайян намуда, омӯзиш доданд ва ба онҳо хидматҳои ҳуқуқӣ таъмин карданд. Марказҳо ҳамчун захира барои маводи қонунӣ дар бораи ҳуқуқи занон оид ба таҳқиқ ва густариши ҳадафҳо хидмат карданд ва барномаҳои моҳонаи омӯзишӣ барои мардум ташкил намуданд. Иёлоти Муттаҳида ҳамчунин бо роҳбарони маҳаллӣ барои таҳияи қонунҳо чихати бехсозии ҳуқуқи занон кор карданд.

Сафорат панҷ пешвои диниро ба ИМА ба Барномаи байналмилал барои меҳмонони роҳбар вобаста ба дин, сисёсат ва таҳаммулпазири фиристод. Ин барнома ба мубодилаи идеяҳо ва афкор байни пешвоёни дин ва муҳочирон аз Тоҷикистон ва Осиёи Марказӣ мусоидат кард. Иштироккунандагон дар бораи рангорангии этникӣ ва фарҳангӣ дар ИМА ва нақши CFX, гурӯҳҳои дорои манфиати маҳсус ва институтҳои динӣ дар пешбурди таҳаммулпазирии этникӣ ва динӣ дар ИМА тасаввурот ҳосил карданд. ИМА ба пешбурди таҳаммулпазирии динӣ дар мулоқотҳо бо пешвоёни динӣ ва масъулони ҳукуматӣ аз Кумитаи давлатии корҳои динӣ идома дод. Сафорат ба ташкилотҳои динӣ бар асоси якборӣ кумак кард ва ба мониторинг ва гузориш доданд дар бораи вайроншавии ҳуқуқҳои динӣ дар саросари кишвар идома дод. Гранти ИМА ба CFX-и маҳаллӣ кумак кард, ки муҳочирони меҳнатиро дар бораи ҳуқуқҳо ва масъулиятҳои онҳо омӯзиш дихад то онҳо тавонанд, ки дар хориҷа худро ҳангоми кор ҳимоя намоянд. Тақрибан то 1 миллион шаҳрвандони Тоҷикистон муҳочири меҳнатӣ мебошанд ва аксари вактҳо дар хориҷа маҳсусан дар Русия бо душвориҳо дучор мешаванд. Тоҷикистон яке аз сарчашмаҳои асосии кори иҷборӣ ва

истисмори тичоратӣ ва ҷинсӣ дар Русия, Қазоқистон, Қирғизистон, Ӯзбекистон ва Амороти Муттаҳидаи Араб ва кишварҳои дигар мебошад. Ҳукумат ҳудро ҳамчун муттаҳиди амалқунанда дар мубориза бо қочоқи инсон нишон дод. Шӯъбаи маҳсуси мубориза бо қочоқи инсон ва рекет нисбат ба соли гузашта ҷинояткорони зиёдеро тафтиш ва дастгир кард ва ин натиҷаи маблағгузории ИМА буд. Файр аз ин, ИМА бо шарикони байналмилалӣ ва маҳаллӣ барои банақшагирии посгоҳи марзӣ ҷиҳати мубориза бо қочоқи инсон ҳамкории наздик дошт ва барои реабилитасияи қурбониён паноҳгоҳи доимӣ фароҳам кард. Созмонҳои шарики ИМА ҳамчуни барои боло бардоштани огоҳии чомеа, таълими мақомоти хифзи ҳуқук дар бораи қочоқи одам ва таъмини дастгирии иҷтимоӣ барои қурбониён корҳои зиёдеро анҷом дод.